

12 YILIN ÜSTÜNE ULUSAL HALK FESTİVALİ*

Yazan: Sarah Gertrude KNOTT
Çev: Okan DEMİR**

St. Louis'de düzenlenen ilk Ulusal Halk Festivalinin üzerinden olaylarla dolu bir 12 yıl geçtiğine inanmak çok zor. Festival ilk defa düzenlendiğinde, ülke Büyük Buhran dönemini yaşıyordu ve ekonomik problemlerin karşısında diz çökmüştü. Bu buhranın hemen ardından kendimizi İkinci Dünya Savaşı'nın içinde bulduk.

Neredeyse bir gece içinde kendini soyutlayan bir milletten uluslararası işbirliğinin şampiyonu bir millete dönüştük. Birden bire kaderimizin kenetlenmesi gereken dünya insanların anlaşma ihtiyacı doğdu. Geçen seneler boyunca, Birleşik Devletler'i evi diye adlandıran çeşitli ırk ve ulusların birbirlerinin değerlerini karşılıklı olarak daha fazla anladığını fark ettik. Hâlihazırda mevcut olan tanınmış değerlere ek olarak, başka topraklardan getirilip buraya ekilen köklü halk geleneklerinin, kendi insanlarımızla dünya insanları arasındaki anlayışın kapılarını kapatmamız için kullanabileceğimiz bir anahtar niteliğinde olduğunu adım adım gördük.

Halk deyişlerine karşı yaygın fakat küçük çapta olan ilgi on iki yıl önce ortadaydı. Bu ilgi yükselen ulusalcılık ruhuyla tetiklenip şimdi çiçek açtı. 1934'te halk inanışları, efsaneler, batıl inançlar, halk şarkıları, müzikle-

ri ve dansları genellikle insanlar tarafından "sağ kalan bir geçmişin eksik kalmış kalıntıları" şeklinde görülüyordu. Fakat farklı alanlarda uzman olan halk bilimciler tarafından halk eserleri toplanıp, sınıflandırılıp analiz edilerek birkaç sene boyunca bilimsel çalışmalar yapıldı. Bu çalışmaların sadece bazıları ulusal tablonun bütününe dikkat çekiyordu. Geçtiğimiz birkaç sene boyunca, yaklaşım daha insancıldı. Farklı halk deyişlerimizin evrelerini gösteren kitaplar şu anda meslekten olmayanların da anlayabileceği ve kullanabileceği bir dilde yazılmış durumda.

Ulusal Halk Festivali için orijinal planları yapan bizler, asıl olarak yaşayan geleneklere ilgi duyuyorduk. Çünkü bu gelenekler kültür ve eğlence amaçlı kullanılıyordu. Bizim yaklaşımımız antik bir anlayışa sahip olmadı. Yeni Amerikalıların kendilerini başka topraklara bağlayan halk şarkılarına, müziklerine ve danslarına duyduğu sevgiyi görünce, eski Amerikalıları birbirlerine ve ulusumuza bağlayan temel halk deyişlerinin neler olduğunu merak ettik. Birleşik Devletlerdeki hayatı en çok hangisi etkiledi? Hangisi bu hayatı en iyi yansıttı? Halkın ülkeyi en iyi temsil eden hazinelerinin bir kesitini bir festival programına dâhil

* Bu makale California Folklore Quarterly, Vol. 5, No. 1 (Ocak 1946). s. 83-93'ten alınarak çevrilmiştir.

** Gazi Üniversitesi, Türk Halk Bilimi Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, okandemir09@gmail.com

edip, tarihin insanlarımız ve ülkemiz hakkında neler söylediğini görmek istedik.

Atalarımızın eğlence faaliyeti olarak işlev gören deyişlere, bugün ihtiyaç duyulduğunu baştan beri hissettik. Eğer bu deyişlerin hayatta kalması söz konusuysa, onları bu geçiş sürecinde muhafaza etmek için bilinçli bir çaba sarf edilmelidir. İyi iletişim yol ve yöntemlerinin herkesin kolayca ulaşmasını sağladığı radyo, sinema ve diğer ileri teknoloji eğlence çeşitleri, insanların çok eskiye dayanan kendini ifade etme ve eğlenme dürtüsünden doğan daha basit, sade oluşumların hızla yerini alıyordu. Ulusal boyutta bir araya gelme, ilginin uyandırılması ve gelecekte ihtiyaç duyulacağından emin olduğumuz sözlü geleneğin yaşam kıvılcımını canlı tutmaya yardımcı olunması için mantıklı bir yol olarak gözüktü.

On dört eyaletten halk grupları St. Louis'deki birinci Ulusal Halk Festivali'ne katıldı. Yalnızca ilk dönemlerde kaynağını buradan alan geleneksel miraslar ve ülkemizde gelişen geleneksel miraslar yer aldı. Kovboy, oduncu, denizci ve bu tür diğer grupların daha yeni yerli oluşumları da dâhil olmak üzere Kızılderililerin, İngilizlerin, Latin Amerikalıların, Fransızların, Almanların ve zencilerin halk deyişleri vardı. Bu desen söz konusu hareketi yürüten bizlere ve bize tavsiyede bulunanların çoğuna mantıklı göründü. İnsanlar genelde kendi ulusal halk deyişlerimiz olduğunu iddia etmemiz gereken deyişler hakkında biraz endişeliydi.

Halkbilimcilerin hepsi halk festivallerine inanmamıştır. Hatta bazı

ları orijinal planın çok fazla kapsamlı olduğuna inanmıştır. Bazıları ulusal halk festivalinin yalnızca bu topraklara Britanya adaları tarafından ekilen geleneklerden oluşması gerektiğini düşünmüştür. Onlara göre, halk bilimci bakış açısına göre kovboy, oduncu ve buna benzer diğer diğer ifadeler çok az değere sahipti ve kabul edilen "halk" kelimesine tekabül etmiyordu. Kızılderili ve Latin Amerikalıları dâhil etmenin hiçbir anlamı olmadığını düşünenler vardı. Bir süre sonra bu alanın çok tartışmalı olduğunu ve hiçbir planın tamamen onaylanamayacağını gördük. Eğer hâlen farklı topluluklarda kullanılmakta olan geleneksel deyişlerin doğru bir resmini gösterirsek, ilginin tekrar canlanmasına katkıda bulunabiliriz diye düşündük ve öyle de yaptık.

Bu süre zarfında ulusumuzda yaşam koşullarını etkileyen ve insanlarımızın halk deyişlerine olan yaklaşımını değiştiren görülmez değişiklikler olmuştur. İlk beş yılın ardından, orijinal kurguya son altmış yıl içerisinde buraya gelip yerleşmiş yeni Amerikalıların geleneksel miraslarını dâhil etmek kaçınılmaz olmuş ve halk mozağımıza renk ve canlılık katan zengin deyişlerle tazelik kazanılmıştır.

Bununla övünmüyoruz fakat yeni karışıklıklar meydana getiren bu değişikliklerle yıllarca mücadele ettiğimizi kabul ediyoruz. Asıl oluşumumuza bağlı kalmaya çalıştık. Bu ülkedeki araştırmacılar yeni Amerika gelenekleri üzerine çok az araştırma yaptılar. Bu gelenekler bize garip ve yabancı geldi. Son zamanlarda aramıza katılan bu grupların çoğunun liderleri Amerikanlaşmayla o kadar meşguldü-

ler ki, kendi ana vatanlarının geleneklerine çok az ilgi gösterdiler. Çoğunlukla yüzde yüz Amerikan olmak için kendi memleketlerini hatırlatan bu öğeleri unutmaları gerektiğini düşündüler. Miras kalan gelenekleri devam ettirenler de bu gelenekleri, kabullendiği ülkenin gelecekteki kültürel hayatının bir parçası olarak değil, Eski Dünya'yla aralarında bir köprü olarak gördüler ve ilk başta dâhil olma talebinde bulunmadılar. Gitgide tablo değişti, bu kişiler kendilerine bir yer aradılar ve diğer gruplarla birlikte kabul gördüler.

Daha sonra İkinci Dünya Savaşı başladı ve konuşan yeni Amerika oldu! The Evening Bulletin Halk Festivali Derneği sponsorluğunda düzenlenen on birinci Ulusal Halk Festivali ilkinde çok farklı bir tablo çizdi. Daha eski halk deyişleri yine her programda daha baskındı fakat birçok yeni grup da vardı. İskandinavya, İtalya, Yahudi gruplar, Bulgar, Çin, Finlandiya, Romanya, Filipin, Portekiz, Rusya, Çekoslovakya, Polonya, İspanya bu gruplar arasındaydı. Katılımcıların ana vatanları çoğunlukla müttefik ülkelerdi, bazıları ise değildi. Bir sınır çizilmedi. Festival, insanlarımızın kucaklayıcı tavrını yansıttı, talep ettiğimiz ve korumaya çalıştığımız demokrasiyi sembolize etti. Yirmi yıl önce Çin, Rusya ve Filipin Adalarını bir Ulusal Halk Festivali programında bir arada görebileceğini kim düşünebilirdi? Bugün onları dışarıda kim bırakmak ister?

Geçen sene ırk, ulus veya inanış fark etmeksizin, kendi kültürel farklarını göstermek için bir araya gelebile-

cek, birlikteliklerini ırkçı ve milliyetçi düşmanlıklarla yıpranan bir dünyada ispatlamaya çalışacak az da olsa bazı milletler olduğunun derinden bilincindeydik. Karmaşık kültürel mirasımızı koruma fırsatının zaten başlı başına değerli olduğunu düşündük. Birçok milletin geçmişiyile bugününü birleştiren sağlam bir köprü ortaya çıkmıştı. Mutluluk ya da üzüntü dolu bu farklı deyişlerin hepsi bizimdi! Festival, eğlenceli bir "halk tatili"nin çok daha ötesindeydi.

İlk ve son festivallerde grup liderlerinin isimlerinde bazı değişiklikler oldu. Austin, Berry, Botkin, Campa, Green, Jacobson, Jackson, Randolph, Thomas, Lunsford, Rourke, Reagan, McCord, Koch, Hurston ve Smith orijinal planları biçimlendirmeye yardımcı olan veya St. Louis Festivali'ne katılımcı getiren liderlerdir. Chattanooga, Dallas, Chicago, Washington, D. C. (5 yıl) ve Philadelphia'da (iki yıl) her yıl düzenlenen festivallerin üzerinden 20 yıl geçti ve şimdi eski isimlere aşina olmadığımız birçok yeni isim de eklendi: Polonya'dan Sokolnicki, Rusya'dan Karaczun, Filipinler'den Aldaba, Haiti'den Lescot, Çin'de Ching-Chang, Doğu Hindistan'dan Singh, Bulgaristan'dan Kehiaoff, Finlandiya'dan Rou-honiemi ve Litvanya'dan Beliajus.

Amerika'nın kulağına yabancı gelen bu ve diğer isimler ve bu isimlerin temsil ettiği ülkelerin önemli gelenekleri daha fazla inkâr edilemezdi. Daha yeni geleneklerin Amerikan topraklarına köklerini salıp onu zenginleştireceğine inanarak, onları talep ettik. Ülkemizin kaderinin sadece kültür yönünden değil, diğer yönlerden de yal-

nızca buraya yerleşen Kolonilerin devamına bağlı olmadığını ve sonradan göç edenlerin katkılarını da göz önünde bulundurmamız gerektiğini hissettik. Festivallerde halk deyişlerinin paylaşılmasının sınırları kaldırdığına, ırkçı ve milliyetçi ön yargıları yok ettiğine ve birbirimizi daha iyi anlamamızı ve daha güçlü bir millî birlik için bir temel oluşturduğuna her zamankinden daha fazla inandık.

Festivalin basılı programlarında her zaman sunulan her numaranın orijini ve tarihi hakkında bilgi veren notlar yer aldı. Geçen sene bu notlar daha da fazla önem arz etti. Geleneksel şarkıların ve dansların ardındaki hikâyeler, bizlere birlikte savaşın yüklerini taşıdığımız günümüz insanların ruh dünyasını gösterdi. Önceki yıllarda halk deyişlerinin kaynağı ya da onları bizlere sunan insanlar hakkında araştırma yapılırken, yalnızca uzak yerler oldukları konusunda bir bilinç vardı. Şarkılar ve danslar Londra, Dublin, Kiev, Krakow, Berlin, Roma, Prag, Hong Kong, Paris, Moskova, Kaunas, Calcutta, Honolulu, Manila'da kullanılıyordu. Ama artık bu yerler yalnızca birer isim olmaktan çıkmış, yanı başımızdaki şehirlermiş ve dünya denen muhitin bir bölümüymüş gibi gözüküyordu.

İlk festival düzenlendiğinde, halk bilimciler toplumun izole edildiğini düşündüler. Bu alandaki bazı uzmanlar, gidilen şehirde yaşayanların katılımı olmadığını ve bunun hürmetsizlik olduğunu düşündüler. Halk şarkıları söyleyen şarkıcılar, müzisyenler, dansçılar ve geleneksel mirasımızın diğer bekçileri eskilere dair yalnızca kendilerine aktarılan bilgilere ya da komşu

ülkeler hakkındaki bilgilere sahipti. İlk festivalde, her liderden ait olduğu topluluğun yaşamının bir bölümüne ait otantik halk şarkılarını, müzikleri ve dansları getirmesi istendi. Her lider sunduğu grubun geleneklerini yakından bilmesine rağmen, hiçbirimiz ulusal bir "buluşma"dan neler bekleyeceğimizi bilmiyorduk. Sunulan şeylerin çoğu varoluşlarını sürdürebilmiş şeylerdi. Neyse ki, George Pullen Jackson'ın vizyonu sayesinde halk temaları içeren aranjmanların yapılması öngörüldü ve bu da yıllar geçtikçe daha fazla kabul gördü.

Her festival kapanışında, festival eğlencesinden uzaklaşıp, son derece gerçekçi ve rahatsız edici bir soruyu cevaplamak zorunda kaldık: bir sonraki nerede ve nasıl olacak? Halkın arasında "gerçeği yaymak" ve şu anda olduğu konuma getirmek için gereken işleri finanse etmek kolay olmadı.

Mevcut mali şartlar altında böyle bir festival belki de ancak Birleşik Devletler'de yirmi yıl sürebilirdi. Festivalin devam etmiş olması bizim demokrasimizi ve birliğimizi daha fazla kanıtlamaktadır. Bu tür ulusal hareketlerin diğer ülkelerde aldığı gibi devlet yardımı ya da herhangi bir para başışı almamamıza rağmen (Kızılderililer için verilen küçük orandaki meclis ödeneği hariç), engellenmedik. Birçok devlet kurumunun ve özel kurumların manevi desteğini aldık ve güvenini kazandık. Birleşebilirsek, bir araya gelebilirdik.

Elbette en zor kısım mali sponsorluk bulma kısmı oldu. St. Louis, Chattanooga ve Chicago'daki Vatandaşlar Komitesi, bu şehirlerde festivaller düzenlenmeden 4 ya da 5 ay önce prog-

ramın yapılması için gereken masrafların ödeneceğini taahhüt etti. Teksas Centennial Exposition¹ her sene düzenlenen festivalin Dallas'taki üçüncüsü için fon sağladı. Washington Post'tan Bay ve Bayan Eugene Meyer'in ilgisi, başkentimiz Washington D.C.'de bu festivali 5 kere düzenlememizi mümkün kıldı. Savaş çıktığında kalabalıktan dolayı bu şehirde devam etmenin imkânsız olduğunu görünce, Order of Sons of Italy'nin² Philedelphia şubesi Philedelphia Halk Festivali Derneği'ni kurdu ve üye olmayan birkaç kişinin desteğiyle, İtalya ile savaş hâlinde olmamıza rağmen 1943 festivalini finanse etti. Savaş bulutları daha da karardıkça, Philedelphia'daki Evening Bulletin Halk Festivali Derneği Philedelphia'da düzenlenen 11. ve 12. festivallerin sorumluluğunu üstlendi. Defense Transportation Office'in (Savunma Ulaşımı Ofisi) seyahat etmeyi yasaklamasından dolayı, 1945'teki festival iptal edilmek zorunda kaldı.

Ülkemiz halkının yaşantısının resmini yapmasını istediğimiz belli gruplar hiçbir festivalde yer almadı. Bu gruplar, seçilmedikleri için değil, festivalin yapıldığı şehre en iyi grupları getirmenin mali planlamasını yapmak her zaman mümkün olmadığı için gelemediler. Gelebilen liderlerin ve katılımcıların sadakati festivallerin bugüne kadar yapılabilmesini mümkün kıldı. Ortalama 25 eyaletten gelen halk grupları Amerikan marifetiyle festivallerin düzenlendiği şehirlere gelebildiler. Ülkemizin sınırları içinden gelen katılımcıların yanı sıra Haiti, Havai ve Kanada da temsilciler gönderdi.

Halk festivallerinden çoğu katı-

lımcının gelmesi Ulusal Halk Festivali Derneği sayesinde mümkün oldu. İlk festivalden önce Arkansas ve Missouri Ozarks'ta 18 kere küçük çapta bir araya geldik; Chattanooga'daki ikinci festivalden önce Tennessee'de dört bölgesel buluşma gerçekleşti; Dallas'taki üçüncü festivalden önce Teksas'ın farklı bölgelerinde otuz yerel festival düzenlendi; Chicago ve Washington D.C. bölgelerinde de birçok benzer festival düzenlenmişti. 1940'ta Coronado Cuarto Centennial kapsamında Hispano-Amerikan ve "Anglo" topluluklarında ve eyalet okullarında iki yüz festival yapıldı.

Başta, Ulusal Festival için yetenekler bulmak düşüncesiyle halk festivaliyle ilgilendik. Fakat daha küçük çaplı festivallerin sonucunu görünce ve gençler ve yaşlılar için eğlence ihtiyacı daha da büyüyünce, halk festivali projesi daha da önem arz etti. Ulusal Festival'e sadece sınırlı sayıda katılımcı gelebiliyor ve izleyici kitlesi de çoğunlukla bölge insanlarından oluşuyor. Festival, ihtiyacımız olan uyarıcı niteliğinde olmasına rağmen, halkın içine tam olarak inemiyor. Farklı toplumlarda düzenlenen yerel festivaller gerektiği gibi planlanırsa, tüm ülke halk geleneklerinin değeri ve önemi konusunda daha bilinçli olacaktır. Duyulan ilgi, geçmişin geleneklerini geleceğe taşımak konusunda büyük katkı sağlayacaktır.

Her yerde genel bir ilgi uyanışının kanıtlarını görüyoruz. Genç nesil bu eski zamanlara ait eğlencelere ilk başta küçümseyerek baksa da, şimdi babalarının kıymetli miraslarını şarkı ve danslarında gururla yaşamaktadır. Yazarlar, şairler ve sanatçılar bu tür

halk etkinliklerinde, kendi eserleri için ilham ve desenler bulmaktadır. Eğitimciler halk etkinliklerinde kendi değerlerini, ön yargıları kırmadaki ve daha gerçek bir ulusal demokrasi yaratmadaki rollerini görmektedir. Eğlence liderleri, müzik ve dans öğretmenleri daha önce hiç yapmadıkları bir şekilde halk şarkılarını, müziklerini ve danslarını programlarına dâhil etmektedir.

Çok fazla çalışma yapılmakta fakat bu çalışmaların uzun soluklu değerler haline gelmesi için, festival liderleri, eğlence direktörleri ve öğretmenler arasında ortak standartlar oluşturulması için çaba sarf edilmelidir. Halk etkinlikleri bu değişlerin miras kaldığı kişilerle yapılıyor olsaydı, bu çok da gerekli olmazdı. Halk geleneklerimiz, bu geleneklerin miras kaldığı kişiler tarafından bilinçsiz bir sanatla bugüne kadar devam ettirildi. Birleşik Devletler'deki yaşamın değişen resmi ve ileri doğru yürüyen yeni medeniyet, gelenekleri yeniden canlandırmanın ve öğretmenin gerekli olduğu yönünde bilinçli bir yaklaşım oluşturmaktadır. Bugün görülen ilgi, liderler gerçeklik standartlarında olmazsa ve halk sunumları geçici etkinlikler olmanın ötesinde görülmezse gelip geçici olacaktır. Çok fazla standartlaştırma olmadan, var olan standartları korumak amacıyla bu yeni ilgiyi yönlendirmek için bir plan oluşturmak ve bu planı uygulamaya sokmak, sadece halk festivalleri için değil aynı zamanda ulusal festival için de bir sorundur. Bu bağlamda, tecrübelerimizden yola çıkarak Evening Bulletin Halk Festivali Derneği tarafından

yayımlanan Halk Festivali El Kitabı'nı (*Folk Festival Handbook*) hazırladık.

Planlar, yeni yeni ilgisi uyanan kişilerin tecrübelerini, bildiklerini ve geleneksel bilginin içine sürüklenen festival yöneticilerinin koyduğu standartları paylaşabileceği şekilde yapılsaydı, halk için çok daha güzel şeyler başarılabilirdi. Daha hakiki olan bu standartlar ulusal festivallere yansıtılabilirdi. Başlarda, akademik halk bilimciler belirli ortak bir prosedür olmadan bağımsız şekilde çalışıyorlardı. İleriki zamanlarda bir plan ortaya çıktı ve bu alanda çalışanların tecrübelerinden oluşan standartlar oluşturuldu. Halk bilimciler halihazırda halk değişlerini toplama, kaydetme ve analiz etme konusundaki bilimsel çalışmalarını yaptılar ve şimdi sıra şüphesiz halk değişlerinin kullanımında ortak ve hakiki standartların oluşturulması için festival liderlerinde.

Festivalin yapıldığı ilk senelerde, programlardaki şarkıların, müziklerin ve dansların renginde ve çeşitliliğinde yalnızca eğlencenin bilincindeydik. Fakat zaman geçtikçe ve halk festivallerinde ve ulusal festivallerde çeşitli grupları gördükçe, katılımcıların rengi ya da geldikleri millet ne olursa olsun halk değişlerinin bir araya geldiği genel bir desen ortaya çıktı. Benzerliklerin ve farklılıkların daha fazla farkına vardık. Birçok grubun halk değişleri boyunca bir şeyler evrensel işliyor. Gelenekler değişiklik gösteriyor; karakter ve mizaç yönünden açıklanamayan farklılıklar ortaya çıkıyor, uygulamada farklılıklar görülüyor; fakat orijin, desen ve konulardaki temel benzerlikler aynı dürtüleri yansıtıyor.

Hepimiz biliyoruz ki festival programları her zaman için insanlarımızın birliğini sembolize etti; fakat tam bütünlük henüz başarmadı. Şüphesiz katılımcıların çoğu birbirlerinin geleneklerini daha fazla öğrenerek ve takdir ederek birbirlerine saygı duydular ve arkadaşlıklar edindiler. Bu çeşitli geleneklerin arkasında neler yattığına kolay, doğal bir biçimde kısa bir bakış attılar. Festivallerde her zaman hissedilen iyi niyet havasında şarkı söyleyip, dans edip, sonrasında renk, milliyet ya da dinî önyargılar taşımaları imkânsız hale geldi.

Fakat insanlarımızın çoğu, yeni topraklarımızda hâlâ Eski Dünyanın nefretine de sahipler. Eski Amerikalılar bazen, buraya birkaç nesil önce geldiklerinden, yeni Amerikalıların aynı paya sahip olmadıklarını veya erken kolonilerin torunlarıyla aynı kaderi hak etmediklerini düşünmektedirler. Aramızda ırk, etnik veya dinî grup farklılıklarına dayanan önyargılar besleyen ve bu önyargıları körükleyenler vardır. Silahlı kuvvetlerdeki kadınlarımız ve erkeklerimiz bütün savaş alanlarında tüm ırklardan ve milliyetlerden insanlarla karşılaştılar ve şüphesiz tüm insanların temelinde küçük farklılıklar olduğunu gördüler. Ülkedeki cephede küçük çaplı milliyetçi ve ırkçı önyargılar bile askerler ülkeye geri döndüklerinde çok iyi karşılanmayacaktır. Polonyalı-Amerikalı kadın ve erkek askerlerimiz Milwaukee, Cleveland ve Chicago’da eskiden sık sık olduğu gibi Amerikan gruplarından ayrı şekilde küçük Polonyalı topluluklar halinde yaşamaktan mutlu olmayacaklar.

Demokrasiyi çoğunluk için değil,

kendi hayatlarındaki uygulaması bakımından düşünmek isteyecekler. Sivil hayattaki Kızılderili askerlerimiz dedelerinin gelenekleriyle yönetilen kendi hayatları ve toplumdaki beyaz kardeşlerinin hayatları arasında güçlü bir farklılık hissettiler. Savaş onları eşitlik yönünden bir araya getirdi. Geri dönen savaş malulleri yeniden “Kızılderili”, “Zenci”, “Latin Amerikalı”, “Polonyalı”, “İtalyan” statüsüne dönmek istemeyecekler. Asker kadınlarımız ve erkeklerimiz daha güçlü, daha belirli ve uygulamakta daha ısrarcı demokrasi fikirleriyle geri dönüyorlar; ülkelerinde ayrımcılık yapılırken dışarıda demokrasi için savaşma fikrinde uzlaşamazlar. Babalarımızdan gelen 20. yüzyıldaki ulusal “bütün insanlar eşit yaratılmıştır” fikrinin değerini kanıtlayarak, karşılıklı saygı için ortak bir payda bulmalıyız. Sadece bunun nasıl yapılacağı bile birçok kişi tarafından savaş sonrası en ciddi problemlerden biri olarak görülmektedir. Halk etkinlikleri bu sorunu çözemez ama bu etkinliklerin demokrasi için kullanımı sorunu çözmeye yardımcı olabilir.

Halk geleneklerine daha fazla aşina olmak ve bu geleneklere sahip olanlar için ne anlama geldiklerini bilmek, insanlarla alışveriş yapma yetisini kaçınılmaz olarak geliştirmektedir. Bu gerçeğin farkına vardık ve diğer milletlerden insanlarla daha zekice alışveriş yapmak için uluslararası kültürel ilişkiler geliştirmek üzere planlar yapıyoruz. Eğer onların efsanelerini, masallarını, atasözlerini, batıl inançlarını, halk şarkılarını, müziklerini ve danslarını bilirsek, onları anlamak için gerekli zemine sahip oluruz. Fakat diğer insanların kültürlerini anlamak

için atılacak ilk adım, kendi kültürümüzü bilmektir. Önce kendimizden başlamalıyız. Bütün bunlara dayanarak, halk geleneklerindeki endişemiz uluslararası propaganda yapmak olmamalıdır. Bunu kendi iyiliğimiz için, toplumumuzda birlikte daha zengin ve daha mutlu yaşamak için yapmalıyız. Fakat dünyanın her tarafından ülkemize gelen halk geleneklerinin zenginliğini takdir ettiğimiz sürece, her milletin insanı anlaşılabilir.

Özellikle son yüz yıldır, birçok milletten halk bilimci, kayıt altına alınmamış tarihe ışık tuttuklarına inanarak halk eserlerini inceliyorlar, insanların diğer dönemlerde neler düşündüklerini, nasıl hissettiklerini, neler yaptıklarını araştırıyorlar. Bazıları bu eserlerin edebî değerini gördüler ya da yerel sanatın temeli olarak arz ettikleri önemi fark ettiler. Birleşik Devletler, Britanya Adaları, İskandinavya ülkeleri, Fransa, İspanya, İtalya ve diğer Avrupa ülkelerinde araştırmacıların bu alanlarda aynı dönemlerde benzer araştırmalar yapması ve bezer katkılarda bulunması şaşırtıcı değildir, çünkü hayat şartları ve ihtiyaçlar oldukça benzerdi.

Sonraları, aynı ülkelerdeki halk bilimciler halk değişlerinin bugünkü sosyal veya eğlence yönüyle ilgilendiler. Halk festivali hareketleri sonradan gelen bu yaklaşımın ürünü olarak ortaya çıktı. Bu hareketler, yaşam koşulları her yerde değiştiğinden ve millet ve topluluklar birbirlerine daha da yakınlaştığından, gelmesi beklenen doğal bir aşamayı temsil etmektedir. Festival hareketine olan ilgi Birleşik Devletler’de doğmaya başlarken, birçok ülke İngiltere’nin yaşadığı aynı

uyanışı tecrübe ediyordu. Rusya, Almanya, İsveç, Macaristan, İtalya, Meksika ve küçük ya da büyük diğer ülkeler ulusal festival hareketleri başlatıyor, ülkelerindeki insanların kendi halk deyimlerini birbirleriyle paylaşmalarını teşvik ediyorlardı. Bu fazladan teşvikten savaş sorumluydu. Birçok ülkede eski hayat tarzının tehlikede olması tehdidi başlayınca, sadece sınırları, siyasal sistemleri ve ekonomi sistemini koruma değil, halk şarkılarında, müziklerinde ve danslarında bulunduğu şekliyle ulusların ruhunun daha manevi yansımalarını devam ettirme ihtiyacı doğmuştur.

İngiltere, 1911’den beri Cecil Sharp’ın vizyonundan ilham alarak “öğretme ve gösterme” programına devam etmektedir. Her sene ulusal festivaller düzenlenmektedir. İngiliz Halk Dansları ve Şarkıları Topluluğu (English Folk Dance and Song Society) 1935’te Londra’da düzenlenen Uluslararası Halk Dansları Festivali’ne ev sahipliği yapmıştır. Bu festivale on sekiz Avrupa ülkesi katılmıştır. Festivalin amacı, farklı milletlerin halk danslarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi, bugünkü sosyal değerlerine vurgu yapılması ve halk dansları yoluyla Avrupa milletleri arasındaki dostluğu teşvik etmektir. Hepimizin bildiği gibi, uluslararası seviyede ülkelerin birbirlerini anlaması için sarf edilen özel çaba hemen etkisini göstermedi. Ama önemli bir hareketin başlangıcı oldu. Takip eden uluslararası festivaller Macaristan ve İsveç’te yapıldı. Daha sonra savaş başladı. İngiltere yaşamak için savaşırken geçici olarak halk festivallerini iptal etmek zorundayken bile, İngiliz Halk

Dansları ve Şarkıları Topluluğu'nun yöneticileri ulusal projelerinin çekirdeği üzerinde çalışmaya devam ettiler ve Avrupa milletleri arasında halk şarkıları, müzikleri ve dansları paylaşımı olması ve daha yakından iş birliği yapılması için özellikle İngiltere'de sürgünde bulunan devlet liderleriyle savaş sonrası için planlar yaptılar.

Hayat zorlaştıkça, İngiliz halk bilimciler de "İngiliz kültürünün tüm yapıtaşlarını korumada" daha kararlı hâle geldiler. Cecil Sharp'ın bombalanan evi restore edildi ve kararlı tavırlarıyla "hayat zorlaştıkça, İngiliz kültürünün tüm yapıtaşlarını korumanın daha da gerekli olduğunu düşünüyoruz" diyen liderler tarafından yeniden açıldı. İngiltere'nin ilk ilgilendiği, kendi geleneksel refahıdır.

Rusya 1933'ten itibaren Sovyetler Birliği'ndeki cumhuriyetleri, birçoğunda önceden yasak olan çok uluslu kültürlerin geleneksel miraslarını sürdürmeleri için özellikle teşvik etti. Farklı cumhuriyetlerin farklı toplumları arasında halk dansları ve şarkıları festivalleri düzenlendi ve bunların arasında en iyi temsile sahip olanlar büyük bir ulusal etkinlik için Moskova'ya gönderildi. Rus yetkililer, bu demokratik festivallerin Sovyetler Birliği'ndeki yüzden fazla ulus arasında birliği ve anlayışı geliştirmede çok önemli bir rol oynadığını fark ettiler. Alman işgali esnasında, Rus halkının yaratıcılık ruhu gözle görülür nitelikteydi. Köyler yağmalanıp yakılırken, Ukraynalı Kolzarlar doğaçlama türküler söyleyip, halkı direnişe çağırıyor ve onlara güven aşıliyordu.

Rusya da İngiltere gibi son birkaç yıldır ulusal halk festivallerinden vaz-

geçmek zorunda kaldı fakat insanlar fırsatını buldukça parklarda, iş yerlerinde hatta savaş meydanlarında buluşup barış zamanında yaptıkları gibi şarkı söyleyip dans ettiler. Son on iki yıldır halk deyişleri, sofistike sanat hareketleriyle birlikte önemli bir yere sahip oldu. Hiçbir sınıfa değil, sadece Rus yaşamına aittir.

Almanya son on iki yıldır halk deyişlerini toplamak ve kaydetmek için organize bir çaba sarf ediyor, fakat amacı demokrasi değil. Hitler, geçen yüzyılda komşu ülkelerin folklorunu toplattırmadaki mantığı gören Jacob Grimm'den farklı olarak, sadece Alman kültürüne ilgi duydu. Almanya Hitler yönetiminde en eski deyişlerin canlandığına ve en yeni deyişlerin de ulusal eğlence ve eğitim programlarında kullanıldığına şahit oldu. Diktatör'ün programı özellikle ulusun gençlerini sıkı bir düzene sokmak ve Alman halkının zihninde süper adam Aryan efsanesini kalıcı kılmak üzere hazırlanmıştı. Halk gelenekleri özellikle gençlik hareketiyle Nazi gücünün yanı sıra bir ruh oluşturmada önemli rol oynadı. Almanya kültür elçileri, ülkenin uluslararası yeraltı programını devam ettirmek üzere savaştan önce ülkemize ve Güney Amerika ülkelerine gönderildi. Daha sonra Hitler şüphesiz zapt ettiği ülkelerdeki millî geleneklerin gücünden korktu ve her ülke ayakları altına düştükçe onları bastırmaya çalıştı.

Halk geleneklerinin insanları birleştirme ve millî ruhu ayakta tutma konusundaki rolünden şüphe duyar-sak, Polonya, Çekoslovakya, Litvanya, Macaristan ve yüz yıllar boyunca birkaç jenerasyon arayla bölünmüş diğer

küçük Avrupa ülkelerini hatırlamalıyız. Çoğunlukla tarihteki muhteşem dönemleri yansıtan ve geçmişin ruhunu gösteren halk deyişleri, insanların geçmişleriyle gurur duymaları, bir araya gelmeleri ve geleceğin savaşmaya değer olduğunu hissetmeleri konusunda çok katkıda bulunmuştur.

Genç Birleşik Devletler’de biz, halk geleneklerinin daha eski ülkelerde oynadığı önemli rolü görmezden gelirse, bunun zararını ödeyemeyiz. Bugünkü eğilimi görmeliyiz. Yeterince akıllıysak, iki başlı Roma tanrısı Janus gibi arkaya bakarken aynı anda önümüze de bakarız. İnsanlarımızın tümünün en iyi kültürel geçmişlerini şimdiye taşımaları ve bundan dünyanın en büyük kültürel ve ruhani elçileri olarak adımlarımızı atarken yararlanmalıyız. Sınırları parçalanmış milletlerle çizilen son derece gelişmiş ve bilimsel bir çağın belirsiz geleceğiyle yüz yüzeyiz. Bu gelecekte, barışı muhafaza etmek için askeri güçten daha fazlasına güvenmemiz gerektiğini biliyoruz. Üzerinde çok fazla konuşulan yeni kardeşlik kavramı gerçeğe dönüşmelidir. Kültürel ve manevi etkinlikler evrensel bir barış toplumu çerçevesinde milletleri bir araya getirmesi gereken güçler olduğundan, bunlara dikkat çekilmelidir.

Kendimize ve başkalarına, her ırkı ve milleti farklı yapan kültürel yansımaları unutmadan insanların uyumlu bir şekilde barış içinde yaşayabileceklerini göstermeye ve kanıtlamaya çalışarak, dünyanın en büyük demokrasi tecrübelerinden birini deniyoruz. Millî kültürümüz birçok milletin renkli karakterlerinin iplikleriyle dokunmaktadır. Hiç kimse bu desenin

zengin yapısını sıkıcı hâle getirmek istemez. Farklı, kendine özgü kültürleri evrensel, standart, güdümlü bir kültür içinde önemsemesek, gelecekteki kültürel görüntü sıkıcı olur.

Son başkanımız Franklin Delano Roosevelt Ulusal Halk Festivali Derneği başkanı Paul Green’e yazdığı bir mektupta bizim için bir hedef koymuştur: “Bizler, Birleşik Devletlerde bir kültürün dokunması için gereken öğeler yönünden oldukça zenginiz. Bize kendi halkımız ve dünyanın çeşitli yerlerinden gelen halkların bize sunduğu ve üzerine bu kültürü dokuyacağımız en iyi tarihe sahibiz. Bu öğelerin bir araya gelerek güzellik ve güçten oluşan bir kumaş dokunması için, ipleri sıkı tutalım ki, her iplik parçasının inceliği eserin tamamında gözüksün.”

NOTLAR

- 1 Ç.N. Teksas’ın Meksika’dan bağımsızlığının 100. Yıldönümü için düzenlenen fuar. İlk defa 1936’da düzenlenmiş, daha sonraki yıllarda Greater Texas & Pan-American Exposition adı altında yapılmıştır.
- 2 Ç.N. 20. Yüzyıl başlarında Amerika’ya göç eden İtalyanların Amerikan toplumuna entegre olması amacıyla ortaya çıkmış kuruluş.